THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאָס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

נעזעלשאפטלאכע ארבעטן און די ארבעטסלאָזיקייט

פאר אלעמען איז איצט קלאָר, אז עס איז דאָ איצט א גרויסע ארבעטלאָזיקייט. און אז די לאנגע קומענדיקן ווינטער וועט ניט זיין אין דער היינזיכטן בעסער ווי לעצטן ווינטער, אויב ניט ערגער. מיט זייער קליינע אויסנאמען זיינען אויף אלע איינשטימיק, אז מען קאָן ניט איבערלאָזן די ארבעטסלאָזע צו זייער איינגענעם גורל. דאָס הייסט, אויסצושטאַרבן פון הונגער. מען מוז זיי אויסהאלטן כאָטש מיט די מינימאלסטע באדערפענישן איצט, און מען וועט זיי מוזן אויסהאלטן קומענדיקן ווינטער.

די פראגע איז בלויז ווער עס זאָל צושטעלן די פאנדן וואָס זיינען נויטיק פאר דעם. עס ווערט איצט אלץ קלערער און קלערער, א די מוניציפאלי־טעטן בויגן זיך אונטער דער שווערער לאסט וואָס די ארבעטסלאָזיקייט האָט אויף זיי ארויפגעוואָרפן, און זיי ווילן געבראָכן פון סאר קליפארד סיפטאנס פאליטיק פון דער "אפענער טיר" און האָט געקוקט מיט אויסצופרידנהייט אויף קאמפאקטע קאלאָניעס פון פרעמד געבארענע אין קאנאדע, ספעציעל פון אימיגראנטן פון צענטראל אייראפע.

יעדע אנשטריינגונג אין געמאכט צו ווערן צו באוועגן א גרעסערן שטראָם פון בריטישע אימיגראנטן, אבער טראָץ פראָפאנאנדע, ביליקע סובסידירטע רייזע קאסטן און פינאנציעלע שטיצע מצד דער בריטישער רעגירונג, איז עס אויסגעקומען שווער צו פארגרעסערן דעם בריטישן שטראָם. צו דער זעלבער צייט האָט זיך די אימיגראציע פון צענטראל אייראפיי־אישע לענדער פיל פארגרעסערט.

כדי צו פארקלענערן און רעגולירן דעם אימיגראציאנס שטראָם פון די צענטראל אייראפייאישע לענדער, האָט די רעגירונג איינגעפירט געוויסע פארדרעטונגען לויט וועלכע אימיגראנטן פון צענטראל אייראפע, פארהייראטע אדער ניט, האָבן ניט געקאָנט אריינקומען נאָך קאנאדע אין דער צייט וואָס דער אימיגראנט איז געווען דער "ניט־פעריידיקער" אדער "נאטיניישאן" דאָקומענט (אפידייוויטס) אונטערגעשריבן פון פארמער אין קאנאדע, לויט וועלכע דער פארמער נעמט זיך אונטער צו באזארגן די אימיגראנטן מיט פארם ארבעט אדער אלס דינסטן. די דאָזיקע באגרעניצונג איז ניט געמאכט צו געווען אנטקעגן אימיגראנטן פון גרויס בריטאניע, פראנקרייך, דייטשלאנד, האלאנד, בעלגיע און די סקאנדינאוישע לענדער וועלכע מען האָט גערעכנט מיט "פרעפערידטע".

דער סיסטעם איז געווען ווייט פון צופרידנשטעלנד. אזוינערעמענע קאלאָניזאציאָנס אנעגנטן זיינען אויסגעוואקסן ווי בעדעקס און האָבן ארומגעפאָרן פון פארם צו פארם קריינדיק אונטערשריפטן פון פארמער צו די "נאטיניישאן" דאָקומענטן, וועלכע זיי פלעגן נאכהער פארקויפן צו דיי שיפס געזעלשאפטן צו דערפעגלאכן דעם ארויסנאָר פון די אימיגראנטן. כדי נאָך מער צו באגרעניצן די אימיגראציע פון אימיגראנטן וועלכע האָבן ניט געקאָנט אריינקומען נאָך קאנאדע אין שווערייטן האָבן ניט בא־דארפט קיין רעגירונגס "פרעפיט" אדער דעקלאראציע, אבי זיי האָבן געקאָנט נאָכקומען די געוויסע אנפארדערונגען וועגן געזונט־היטס און פיזישן געזונט אין אלגעמיין, אין דיי אויסצוזעגן שווער — פארערט פארזיכטיקייט און קינסטלערישקייט וואָס זיי ער ווייניק ארטיסטן האָבן בי דערגריכט. ראסקינס קונסט בילדער באצייכענען אים אלס א פיינעם מאלער און זיי האָבן אויסגעגעבן שטעלט אין א קלאס פון גרויסע מאלערעס קינסטלער.

זיין אנזוגאנג צו דער זאך מיט זיין ארבייט־טעקסטור האָט אויף מיר געמאכט זייער א גרויסן אייגנדרוק. זיין קאָלער צייכענונג פון "מיין סטריט" איז א ברייט־באהאנדלטע טעמע אין ליכטיקן קאָלער מיט א פרייזער באהאנדלונג פון נאטירלאכן טאָן וואָס ניט דעם איינדרוק פון א וואריטן פוילן טאָג אין א שטיל שעטעל. די שטייענדיקע אור־טמאָבילן אויף דער נאס מאָדערניזירן ניט די סצענע זייער א סך וויל עס שאפן דעם איינדרוק, אז דאָס פערד און וועגעלע זיי־נען ערשט לעצטנס פארשוואונדן געווארן פון דער נאס צו מאכן פלאץ פאר דעם דאָ־זיקן מאָדערנעם מיטל פון טראנספארטא־ציע.

"שבת רו" איז א בילד פון א אירן וועל־כער קוקט פרידלאך אריין אין א ספר נאָכ־קוגל. די פאָזע און די שטריכן פון דער זון־ליכט אויף זיין פנים און אויפ'ן נאנצן צי־מער איז מערקווירדיק קינסטלערישל.

זיין בילד פון דער "כותל־מערבי" מיט די קינסטלערישע אויסגעארבעטע שאטנס אין געלער ליכט און די מתפללים ארום דעם כותל מערבי איז א קאמפאזיציע פון מערקווירדיקן פראכט.

עס איז לייכט צו פארשטיין ווי אזוי די זון באקט און ברענט די חלוצים וועלכע ארבעטן אין ארץ־ישראל. דאָס בילד "דער אנפאנג" שפיגלט אָפּ די שווערע ארבעט וואָס איז פארבונדן מיט דעם ווידעראויפ־בוי פון ארץ־ישראל. די בוים רעכטס און דער בילד גיט צו א גרעסערע באדייטונג צו דעם אלגעמיינעם קאָלער פון דער בילד.

דאָס בילד "יריחו" מיט איר טרוקענער, הייסער מדבר־אטמאספערע איז א דאנק־בארע שטיק ארבעט. עס שטעלט מיט זיך פאר א רייזנדן אויף א קעמל. דאָס בילד שטעלט מיט זיך פאר א מערקווירדיקע קונסט־שטיק. ווען איך האָב באטראכט דאָס בילד, האָב איך געהאט אין זינען ו ו א ס ע ר , ווייל דאָס נאנצע בילד ניט אונז דאָס געפיל פון טריקעניש און היטן מדבר זאמד.

דאָס בילד "דער העבראיישער אונ־ווערסיטעט" איז גוט באקאנט צו א צאָל ווינטיגער אירן וועלכע האָבן באזוכט ארץ ישראל און זיי האָבן דאָס געזעען. דאָס בילד איז אינטערעסאנט פאר אלעמען — איבערהויפט פאר די איבערגעגעבענע טורע־אין דער צייטשריפט באוועגונג.

אונזער באליבטסטע בילד אין דער אויס־שטעלונג איז געווען "נאכט איבער ירו־שלים". עס איז אומעגלאָך צגוגיי צו באַ־שרייבן דאָס באלד. אבער עס שטעלט מיט זיך פאר א סימפאָניע פון גרין און בלוי און עס לאָזט אונז איבער אנטציקט. דער רייבער בלויער הימל פון פאלעסטינע מיט די גרינע רעפלעקציעס פארוואונדלט דאָס בילד אין א קונסט וואָס רופט ארויס די באוואונדערונג און הויכשעצונג פון אידן און ניט־אידן צו גלייך. וואָס מער מען קוקט אויף דעם בילד אלץ מער שיינקייט עפענט מען אין דעם.

דעם גרעסטן כבוד וואָס מען קאָן צו־טיילן צו א קינסטלער מאָלער, איז לויט מיין מיינונג — גנב'ענען ביי אים א בילד אז א "נאכט איבער ירושלים", פארדינט געוויס גע'נגנ'עט צו ווערן.

א מערקווירדיק קונסט־בילד איז "אין ביזנעס פאר זיך אליין". דאָס בילד שטעלט מיט זיך פאר זיך, א איר זיצט אויף א ביינקל מיט א קויש בייגל אויף זיינע קני. דאָס איז א פיינע אינטערפרעטאציע, באַ־האנדלט אויף א העכסט־קינסטלערישן אופן.

די "פיאנערן" איז א בילד פון צוויי יונ־גע אידישע בחורים וועלכע שיינען ארום מיט אינטערעס פון א נייער וועלט פון מאָדערנער ציוויליזאציע. מר. ראסקינס קונסטלערישער חוש איז מאָלן טיפן שפיגלט זיך אָפּ אין דעם דאזיקן בילד.

א וואסער קאָלער צייכענונג פון אן אראַ־בער מיט זיין אייזל, איז א גוטער באוויז, אז דער קינסטלער איז קאמפעטענט אויף אלע געביטן. דאָס בילד איז הבכסט דער־ליסטיש.

צווישן די בילדער האָב איך באמערקט איין בילד וואָס הייסט "דער חלוץ". דאָס בילד שטעלט מיט זיך פאר ווי ער טראגט אויף זיין אקסל א פיק. די פיינע שטריכן פון זיין ברוסט און קראפט פון זיינע מוס־קולן זיינען א מוסטער פון מאלעריי קונסט.

נאָך א סך קינסטלערישע בילדער זיינען אויף דער אויסשטעלונג, אבער דאָס פלאָן דערלויבט אונז ניט צו באהאנדלען יעדעס בילד באזונדער. דאָס איז א מערקווירדיקע קאָלעקציע, א פיינע קונסט אויסשטעלונג, פיינע ארבעטן פון א גרויסן קינסטלער.

זיינע גראוווירונגען און ליטאָגראפיעס זיינען בולט מאָדערנע. יעדער שעריך איז דורכגעטראכט און קינסטלערישע ארויסגע־בראכט און די גאנצע אויסשטעלונג דער־ציילט די געשיכטע פון דעם גרויסן מאָ־לאנט וואָס דער גרויסער קינסטלער, שאול ראסקין, באזיצט.

די געשיכטע פון קאלאניזאציע אין מערב קאנאדע

פון י. בן־דוד

פריוואטע קאלאניזאציאָנס פלענער

— 9 —

פילע פלענער זיינען דורכגעפירט געוואָ־רען אין די נאָך־מלחמה יארן פון ניט רע־גירונגס אָרגאניזאציעס פארן קאלאניזירן פון פארשיידענע רעליגיעזע און ראסן גרופּ־פעס, אבער מיטן איינציקן אויסנאם פון די אידישע קאלאניזאציאָנס ארבעטן אנ־געפירט פון "ק"א, האָב די אלע פארשיי־דענע רעליגיעזע אדער ראסן פאראייניגן ווייניק אדער גארניט קיין אייגענע קאפּ־טאלן, און ארבעטן אלס צווייגן פון אייר־נער פון די קאנאדער אייזנבאן געזעל־שאפטן.

די קאנאדער אייזנבאן געזעלשאפטן זיינען שוין לאנג אקטיוו אין אימיגראציע אנס ארבעט, אבער די גרעסטע אקטיווי־טעט פון די געזעלשאפטן מצד קאלאניזאָ־ציע האָט זיך אנגעפאנגען אין יאר 1925 מיטן אונטערשרייבן פון דער רעגירונגס "אייזנבאן אפּמאך". די קאנאדער רעגי־רונג האָט געוואָלט פארגרעסערן דעם שטראָם פון אימיגראציע נאָך קאנאדע, אבער זי האָט שוין ניט נויטיגן פון סער קליפארד סיפטאנס פאליטיק פון דער "אפענער טיר" און האָט געקוקט מיט אויסצופרידנהייט אויף קאמפאקטע קאלאָ־ניעס פון פרעמד געבארענע אין קאנאדע, ספעציעל פון אימיגראנטן פון צענטראל אייראפע.

יעדע אנשטריינגונג אין געמאכט צו ווערן צו באוועגן א גרעסערן שטראָם פון בריטישע אימיגראנטן, אבער טראָץ פּראָ־פאנאנדע, ביליקע סובסידירטע רייזע קאסטן און פינאנציעלע שטיצע מצד דער בריטישער רעגירונג, איז עס אויסגעקומען שווער צו פארגרעסערן דעם בריטישן שטראָם. צו דער זעלבער צייט האָט זיך די אימיגראציע פון צענטראל אייראפּיי־אישע לענדער פיל פארגרעסערט.

כדי צו פארקלענערן אין רעגולירן דעם אימיגראציאנס שטראָם פון די צענטראל אייראפייאישע לענדער, האָט די רעגירונג איינגעפירט געוויסע פארדרעטונגען לויט וועלכע אימיגראנטן פון צענטראל אייר־אָפּע, פארהייראטע אדער ניט, האָבן ניט געקאָנט אריינקומען נאָך קאנאדע צו ארבעטן אויף לאנד אדער אלס הויז־דינסטן.

די דריטע און ערגסטע קאטעגאָריע, לויט דער מיינונג פון דער רעגירונגס אי־מיגראציע דעפארטמענט, איז דער קלאס וועלכער נעמט אריין אין זיך אידן, גרעקן און איטאליענער.

אימיגראנטן פון דער קאטעגאָריע האָבן געקאָנט אריינקומען אין לאנד נאר אויב זיי זיינען געווען דיי עלטערן, ניט פאר־הייראטע שוועסטער אדער ברידער, מינד־יעריקע קינדער , מענער און פרויען פון מענשן וועלכע וואוינען אין קאנאָ־דע. אנדערע אימיגראנטן פון דער דאָזי־קער קאטעגאָריע האָבן געקאָנט אריינקו־מען נאָך קאנאדע נאר אויב א ספּעציעלער דערלויבענעיש פון דעם אימיגראציע מי־ניסטער. אזעלכע דערלויבענישן זיינען געווען שווער צו קריגן אין האָבן געפאָ־דערט שווערע גאראנטיעס מצד דער אר־זאָן אדער אָרגאניזאציע וועלכע האָט זיי געערגאָן.

די ערשטע קאטעגאָריע איז די "פרע־פעריטע" קלאס פון אימיגראנטן פון די ענגלישע, סקאנדינאווישע און מערב אייר־אָפּייאישע לענדער. אימיגראנטן פון דעם קלאס האָבן געקאָנט אריינקומען פון דעם אנדערן אן שווערייטן האָבן ניט בא־דארפט קיין רעגירונגס "פרעפיט" אדער דעקלאראציע, אבי זיי האָבן געקאָנט נאָכ־קומען די געוויסע אנפארדערונגען וועגן גייסטיקן און פיזישן געזונט און מאָראַ־לישן כאראקטער. פאר די אימיגראנטן איז אויף ניט געווען קיין באגרעניצונג וועגן באשעפטיקונג און זיי האָבן געקאָנט באזעצן וואו נאר זיי האָבן גע־וואָלט, אין די שטעט אדער אויפן פארם.

די צווייטע קאטעגאָריע אימיגראנטן איז געווען דער "ניט־פרעפערידטער" קלאס, וועלכער נעמט אין זיך אידן, פארהייראטע אדער ניט, וועלכע קומען נאָך קאנאדע צו ארבעטן אויף לאנד אדער אלס הויז־דינסטן.

די דריטע און ערגסטע קאטעגאָריע, לויט דער מיינונג פון דער רעגירונגס אי־מיגראציע דעפארטמענט, איז דער קלאס וועלכער נעמט אריין אין זיך אידן, גרעקן און איטאליענער.

אימיגראנטן פון דער קאטעגאָריע האָבן געקאָנט אריינקומען אין לאנד נאר אויב זיי זיינען געווען דיי עלטערן, ניט פאר־הייראטע שוועסטער אדער ברידער, מינד־יעריקע קינדער , מענער און פרויען פון מענשן וועלכע וואוינען אין קאנאָ־דע. אנדערע אימיגראנטן פון דער דאָזי־קער קאטעגאָריע האָבן געקאָנט אריינקו־מען נאָך קאנאדע נאר אויב א ספּעציעלער דערלויבענעיש פון דעם אימיגראציע מי־ניסטער. אזעלכע דערלויבענישן זיינען געווען שווער צו קריגן אין האָבן געפאָ־דערט שווערע גאראנטיעס מצד דער אר־זאָן אדער אָרגאניזאציע וועלכע האָט זיי געערגאָן.

צו דער צווייטער קאטעגאָריע פון אי־מיגראנטן האָבן די איינזבאן און געזעלשאפטן זיך געווענדעט צו דער פעדעראלער רע־גירונג, — ווי שלעכט איר אייגענע פינאנציעלע לאגע זאָל ניט זיין, איז אבער איר פעלד פון הכנסה א סך ברייטער, און, אין ערגסטן פאל, וואָלט זי געקאָנט אנערקענען די לאגע פאר א נאציאָנאלער דרינגלאכקייט און טאָן דאָס וואָס א רעגירונג טוט אין פאל פון מלחמה : מאכן א הלואה. עס דארף אגב באַ־מערקט ווערן, אז ס'איז דאָ געגנן געלט אין קאנאדע גופא אזא הלואה, — דער גרויסער דערפאָלג פון'ם "קאנווערזשאן לאָאַן" האָט דאָס דערוויזן.

אויב די פעדעראלע רעגירונג האָט ביז איצט ניט באגריפן די ערנסט־קייט פון דער לאגע, באזונדערס אין דער וועסטן, וועט דער גרוס וואָס דער ארבעט מיינסטער, סעגאס. ראָבערטסאָן, וועט איר ברייינגען פון זיין איצטיקן מור איבער'ן לאנד, זי זיכער איבערצייגן. אז סענאטאָר ראָבערטסאָן אליין האָט אָנגעהויבן בעסער באגרייפן די לאגע איז צו זעען פון דעם, וואָס ער האָט אָנגעהויבן ענדערן דעם טאָן : אנשטאט דעם טאָן פון "אויף אייך אליין ליגט דער חוב", וואָס ער האָט באנוצט אין וויקטאָריע, ב. ק. זי ערשטע שטאָט וואו ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף זיין טור, האָט ער איצט אָנגע־הויבן באנוצן א נאנץ אנדערן טאָן, וואָס ווייזט, אז ער הויבט אָן צו אנער־קענען בעסער די פליכטן פון דער פעדעראלער רעגירונג. ער האָט דאָס שוין אויסגעדריקט א פאר מאָל אין ממשות'דיקע הבטחות, — ווי זיין צוזאָג צו אלבערטא, אז די רעגירונג וועט פאר א געוויסער צייט בייטראָגן 50 פּרא־צענט פון'ם קאָסט פון'ם פארבייפאָרנדיקע ארבעטסלאָזע, אנ־שטאט די 33 פּראָצענט וואָס זי האָט ביינגעטראָגן ביז איצט.

מען קאָן דערפאר איצט דערוואַרטן, אז די פעדעראלע רעגירונג, אנער־קענענדיק די ערנסטקייט פון דער לאגע, וועט ניט דערלאָזן די מוניציפאלי־טעטן און די פּראָווינציעלע רעגירונגען צוזאַמענצוברעכן אונטער זייער לאסט. און אויב אזוי, וועט עס מער ניט זיין אזוי נויטיק צו שנידן זיך די פינגער אויף דער אויסטיילונג פון'ם שטיקל ברויט פאר א די ארבעטסלאָזע, — די הילף ארבעט וועט קאָנען געטאָן ווערן אויף א ברייטערן מאסשטאב, און אויב זי וועט קאסטן טייערער, וועט זי אבער דערפאר ניט פארשוועגדעט ווערן.

מיר מיינען דערמיט צו זאָגן, אז אויסער אין אומפארמיידלאכע פאלן וואָלט די שטיצע ניט געדארפט אויסגעטיילט ווערן פאר גארנישט, נאר זי זאָל געגעבן ווערן ווי א געצאָלט פאר ארבעט. עס דארפן דורכגעפירט ווערן איבער'ן נאנצן לאנד גרויסע אנטפּלאנטאָבע ארבעטן אויף א גרויסן מאסשטאב, וואָס פארזאָרגן די ארבעטסלאָזע מיט ארבעט.

דער געוויינס וועט זיין א דאָפּלטער : ערשטנס, וועט דאָס לאנד עפּעס קריגן פאר די געלדער וואָס עס גיט אויס פארן'ם אויפהאלט פון די ארבעטס־לאָזע. און צווייטנס, ווערן די ארבעטסלאָזע אויסמיידן די געפאר פון פאר־לירן דעם באוואוסטזיין פון זייער מעשלאכער חשיבות און פון דער דעמאָרא־ליזאציע פון ליידיקגייערייי.

צוליב דעם לעצטן טעם האָבן א סך מוניציפאליטעטן דורכגעפירט גע־וויסע געזעלשאפטלאכע ארבעטן אויסמיידנדיק דעם געברויך פון מאשינען, כדי צו באשעפטיקן כאָטש טיילווייז א גרעסערע צאָל ארבעטער. אבער אזא פאלאן קאָן דערפירט ווערן ביז צום אבסורד. אוועקצושטעלן הונדערט ארבעטער מער צו גראָבן מיט לאָפּעטעס א קאנאל (ווי ס'איז געווען א פאל אין וויני־פּעג), וואָס קאָן געגראָבן ווערן פון עטלאכע מענשן מיט מאשינען און א פאר פערד, איז אן אומסיסטע פארשוועגדנדיג פון כחות. מען קאָן פונקט אזוי מאכן נאָך א שריט ווייטער, ווי א הומאָריסט האָט זיך אויסגעדריקט, און גראָבן דעם קאנאל מיט טייטלעפעלאך, כדי צו באשעפטיקן נאָך א גרעסערע צאָל ארבעטער. דאָס איז א באליידיקנדיקע ארבעט, פונקט ווי עס וואָלט געווען, וועלן מיר זאָגן, אריבערצוטראָגן פעק אהין און צוריק, נאר כדי צו האלטן מענשן באשעפטיקט.

ניט צו פארקלענערן, נאר צו פארגרעסערן די פּראָדוקטיוויטעט פון די מענשן דארפן מיר שטרעבן. אויב עס זיינען דאָ איבעריקע ארבעטס הענט, דארפן זיי אויסגענוצט ווערן פאר אנדערע פּראָדוקטיווע ארבעטן.

און אזעלכע ארבעטן, פון א נוצלאכן אָדער נויטווענדיקן כאראקטער, זיינען ביי אונז דאָ אן א צאָל. מיר נויטיקן זיך אין בעסערע ווענן, אין נייע געזעלשאפטלאכע געביידעס. אין ברייקן, אין געברוקירטע גאסן, אין האפנס, אין קאנאלן, אין אייזנבאנען און אזוי ווייטער און ווייטער.

די דאָזיקע ארבעטן, ווען פאקטיש ניט קאָסטן קיין געלט אין שכירות, ווייל די ארבעטסלאָזע דארפן אלצאיינס אויסגעהאלטן ווערן מיט זייערע מי־נימאלע פאדערונגען. וואָס איז שייך די מאטעריאלן וואָס זיינען נויטיק פאר די ארבעטן, און וועלכע מען וועט מוזן קויפן, וועט שוין אבער זייער פּראָ־דוקציע אליין שאפן נאָך ארבעט און וועט פארבעסערן די לאגע אין לאנד, פארקלענערנדיק די ארבעטסלאָזיקייט. יעדנפאלס וועלן די אלע נויטיקע גע־זעלשאפטלאכע ארבעטן אין דער אונטערשטער שורה אונז קאָסטן א סך ביי־ליקער. זוי מען זאָל מיט זיי ווארטן אויף שפּעטער, ווען זיי וועלן אלצאיינס מוזן דורכגעפירט ווערן.

ווי מיר פארשטייען, האָט בריטיש קאָלומביא שוין אָנגעצייכנט ברייי־טע פּלענער פאר געזעלשאפטלאכע ארבעטן, ביי וועלכע מען האָפט דארפן צו באשעפטיקן פינף־און־צוואנציק טויזנט ארבעטער. די אנדערע פּראָווינצן און מוניציפאליטעטן דארפן נאָכפאָלגן דעם ביישפּיל און צוגרייטן זייערע פּלענער פון די נויטיקסטע געזעלשאפטלאכע ארבעטן פאר דער גוטהייסונג פון דער פעדעראלער רעגירונג און מיט איר מיטהילף.

און די פעדעראלע רעגירונג אליין דארף באזונדערס דורכפירן אירע אייגענע פּלענער פאר גרויסע געזעלשאפטלאכע ארבעטן, און אזוי אויף א ממשות'דיקן אופן העלפן צו לייזן דאָס דריקנדיקע פּראָבלעם פון ארבעטס־לאָזיקייט און באפרייען דאָס לאנד פון דער לאגע וואָס דראָעט מיט ערנסטע געפאר.

פאספילד ווייס בוך פאר דער מאנדאט קאָמיסיע

(א בריוו פון זשענעווע) (ספּעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא") פון דר. ג. בן־אריה

פונקט פאראיאר אין דער דאָזיקער צייט זיינען דיי מיטגלידער פון דער מאנ־דאט־קאָמיסיע פון פעלקערבונד פארוואָ־מעלט געווען דאָ צו א ספּעציעלער און אויסערארדנטלאכער סעסיע, וועלכע איז אינגאנצן געווידמעט געווען דער באהאנד־לונג פון ארץ־ישראל'דיקן מאנדאט און דיי מיט אים פארבונדענע פראָבלעמען. עס איז געווען דאמאלסט נאָך די בלוטי־קע געשעענענען פון אוגוסט 1929. און נאָך דעם אפשר ניט ווייניקער טרויעריקן פאר אונז בארוכט פון דער שאָרקאמי־סיע. מיט א פארכאפּטן אטעם און הייר־ליקן ציטער האָט זיי אידישע וועלט גע־ווענדעט דאן אירע בליקן אויף דעם אין פרייד אין צופרידנקייט האָט זי שפּע־טער אויפגענומען די מסקנות, צו וועלכע די קאָמיסיע איז געקומען. אין יענע שווע־רע צייט איז ביטערע פאר דער באוועגונג טעג איז דער בארוכט פון דער מאנדאטן קאָ־מיסיע געקומען ווי א שטראל פון ליכט און צוגעגעבן מוט און האָפענונג.

אין א פאר טעג ארום קלייבט זיך דאָ ווידער צוזאמען די מאנדאטן קאָמיסיע און ווידער אמאָל וועט זי האָבן זיך צו באשעפטיקן מיט ארץ־ישראל'דיקן פראָב־לעם. צווישן די פארשיידענע פראגן, וועלכע שטיינען אויפן סדר היום פון דער איצטיקער סעסיע, פיגורירט אויף דער ערלאכער באריכט פון דער בריטישער רעגירונג וועגן דער פארוואלטונג פון ארץ־ישראל פאר 1930. עס וואָלט אבער געווען א טעות צו מיינען, אז די מאנ־דאטן קאָמיסיע וועט זיך אין דער דאָ־זיקער סעסיע האָבן צו באשעיינקען נאָך אויף דאָס צו־קענטעניש נעמען פון באָ־ריכט און אויף דער פריפונג פון דער לויפנדער רעגולערער אדמיניסטראציע פון ארץ־ישראל פארן פארגאנגענעם יאָר. באמת דארף די הייריקער באהאנדלונג פון ארץ־ישראל מאנדאט דורך דער מאנ־דאט קאָמיסיע באטראכט ווערן ווי א די־רעקטער און לאָגישער המשך פון דער פאראיאריקער אויסערארדנטלאכער סע־סיע. א סך וויכטיקע און גרונדליגע דאָ האָט די רעגירונג אויך גענומען א שריט וואָס איז זייער באדויערנסווערט, און וועלכע מיינט פּראָקטיש רעליגיעזע דיסקרימינאציע קעגן א ספּעציפישן קלאס אימיגראנטן — די אידישע.

דער "אייזנבאן אפּמאך" איז נאר גע־ווען גילטיק פאר אימיגראנטן פון צענ־טראל אייראפּעאישע לענדער, און ניט פאר אימיגראנטן פון דרום אייראָפּע און די באלקאנישע לענדער, וועלכע זיינען געווען אין דער דריטער קאטעגאָריע. די באגרעניצונגען קעגן דער דריטער קאטע־גאָריע זיינען געווען כלומרשט ווייל אין דער מיינונג פון דער רעגירונג זיינען אי־לעמענט, אין דער דאָזיקער דריטער קאָ־טעגאָריע אבער פאלן אריין אידן, נאר א קליינער פּראָצענט פון וועלכע וואוי־נען אין די צענטראל אייראָפּעאישע לענ־דער וועמעס בירגער פאלן אריין אין דער צווייטער קאטעגאָריע.

די קאנאדער רעגירונג האָט דערפאר אויסגענומען מיט אייזנבאן געזעלשאפטן דאָס זייערע אייראָפּעאישע אנעגנטן זאָלן מאכן די נויטיקע מיינונגס פאָרן אויס־טרעטן אין אימיגראנטן סערטיפיקאטן און פארקויפן פון בילעטן, כדי זיי זאָלן ניט ארויסגעבן אזעלכע סערטיפיקאטן צו אידן. די אייזנבאנען האָבן אנגענומען די בארייטונג בלויער הימל פון פאלעסטינע מיט די גרינע רעפלעקציעס פארוואונדלט דאָס בילד אין א קונסט וואָס רופט ארויס די באוואונדערונג און הויכשעצונג פון אידן און ניט־אידן צו גלייך. וואָס מער מען קוקט אויף דעם בילד אלץ מער שיינקייט עפענט מען אין דעם.

דעם גרעסטן כבוד וואָס מען קאָן צו־טיילן צו א קינסטלער מאָלער, איז לויט מיין מיינונג — גנב'ענען ביי אים א בילד אז א "נאכט איבער ירושלים", פארדינט געוויס גע'נגנ'עט צו ווערן.

א מערקווירדיק קונסט־בילד איז "אין ביזנעס פאר זיך אליין". דאָס בילד שטעלט מיט זיך פאר זיך, א איר זיצט אויף א ביינקל מיט א קויש בייגל אויף זיינע קני. דאָס איז א פיינע אינטערפּרעטאציע, באַ־האנדלט אויף א העכסט־קינסטלערישן אופן.

די "פיאנערן" איז א בילד פון צוויי יונ־גע אידישע בחורים וועלכע שיינען ארום מיט אינטערעס פון א נייער וועלט פון מאָדערנער ציוויליזאציע. מר. ראסקינס קונסטלערישער חוש איז מאָלן טיפן שפיגלט זיך אָפּ אין דעם דאזיקן בילד.

א וואסער קאָלער צייכענונג פון אן אראַ־בער מיט זיין אייזל, איז א גוטער באוויז, אז דער קינסטלער איז קאמפעטענט אויף אלע געביטן. דאָס בילד איז הבכסט דער־ליסטיש.

צווישן די בילדער האָב איך באמערקט איין בילד וואָס הייסט "דער חלוץ". דאָס בילד שטעלט מיט זיך פאר ווי ער טראגט אויף זיין אקסל א פיק. די פיינע שטריכן פון זיין ברוסט און קראפט פון זיינע מוס־קולן זיינען א מוסטער פון מאלעריי קונסט.

נאָך א סך קינסטלערישע בילדער זיינען אויף דער אויסשטעלונג, אבער דאָס פלאָן דערלויבט אונז ניט צו באהאנדלען יעדעס בילד באזונדער. דאָס איז א מערקווירדיקע קאָלעקציע, א פיינע קונסט אויסשטעלונג, פיינע ארבעטן פון א גרויסן קינסטלער.

זיינע גראוווירונגען און ליטאָגראפיעס זיינען בולט מאָדערנע. יעדער שעריך איז דורכגעטראכט און קינסטלערישע ארויסגע־בראכט און די גאנצע אויסשטעלונג דער־ציילט די געשיכטע פון דעם גרויסן מאָ־לאנט וואָס דער גרויסער קינסטלער, שאול ראסקין, באזיצט.

שאול ראסקינס בילדער אויסשטעלונג

פון סידני האָמפרי

די פיינע בילדער פון דעם זייער באַ־פעפענטן קינסטלער שאול ראסקין, וועל־כע זיינען געווען אויף דער אויסשטעלונג אין די קונסט גאלעריייעס ביי דער ט. אי־טאָן קאָמפּאני, האָבן אויף מיר געמאכט זייער א גוטן איינדרוק.

זיין אינטערפּרעטאציע פון א סך טעמעס איז א גלענצנדע, ניט בלויז פאר דער פעאיקייט צו באהאנדלען זיי, נאר פאר זיין אויסוואל פון מערקווירדיק אינטערע־סאנטע זאכן און פלעצער.

דאָס מאָלן אויף א ברייטן מאשטאב מיט גרויס קענטעניש און צו ארויסברייי־גען גענוגן די אומגעלאכע אין מיר געמאכט זייער א גרויסן איינדרוק. זיין קאָלער צייכענונג פון "מיין סטריט" איז א ברייט־באהאנדלטע טעמע אין ליכטיקן קאָלער מיט א פרייזער באהאנדלונג פון נאטירלאכן טאָן וואָס ניט דעם איינדרוק פון א וואריטן מאָנאַ־טמאָבילן אויף דער נאס מאָדערניזירן ניט די מיט אים פארבונדענע פראָבלעמען. אין א פיינע אינטערפּרעטאציע אור־ווארדיק, אז דאָס פערד און וועגעלע זיי־נען ערשט לעצטנס פארשוואונדן געווארן פון דער נאס צו מאכן פלאץ פאר דעם דאָ־זיקן מאָדערנעם מיטל פון טראנספּארטא־ציע.

"שבת רו" איז א בילד פון א אירן וועל־כער קוקט פרידלאך אריין אין א ספר נאָכ־קוגל. די פאָזע און די שטריכן פון דער זון־ליכט אויף זיין פנים און אויפ'ן נאנצן צי־מער איז מערקווירדיק קינסטלערישל.

זיין בילד פון דער "כותל־מערבי" מיט די קינסטלערישע אויסגעארבעטע שאטנס אין געלער ליכט און די מתפללים ארום דעם כותל מערבי איז א קאמפאזיציע פון מערקווירדיקן פראכט.

עס איז לייכט צו פארשטיין ווי אזוי די זון באקט און ברענט די חלוצים וועלכע ארבעטן אין ארץ־ישראל. דאָס בילד "דער אנפאנג" שפיגלט אָפּ די שווערע ארבעט וואָס איז פארבונדן מיט דעם ווידעראויפ־בוי פון ארץ־ישראל. די בוים רעכטס און דער בילד גיט צו א גרעסערע באדייטונג צו דעם אלגעמיינעם קאָלער פון דער בילד.

דאָס בילד "יריחו" מיט איר טרוקענער, הייסער מדבר־אטמאספערע איז א דאנק־בארע שטיק ארבעט. עס שטעלט מיט זיך פאר א רייזנדן אויף א קעמל. דאָס בילד שטעלט מיט זיך פאר א מערקווירדיקע קונסט־שטיק. ווען איך האָב באטראכט דאָס בילד, האָב איך געהאט אין זינען ו ו א ס ע ר , ווייל דאָס נאנצע בילד ניט אונז דאָס געפיל פון טריקעניש און היטן מדבר זאמד.

פּריוואטע קאלאניזאציאָנס פלענער

— 9 —

פילע פּלענער זיינען דורכגעפירט געוואָ־רען אין די נאָך־מלחמה יארן פון ניט רע־גירונגס אָרגאניזאציעס פארן קאלאניזירן פון פארשיידענע רעליגיעזע און ראסן גרופּ־פעס, אבער מיטן איינציקן אויסנאם פון די אידישע קאלאניזאציאָנס ארבעטן אנ־געפירט פון "ק"א, האָב די אלע פארשיי־דענע רעליגיעזע אדער ראסן פאראייניגן ווייניק אדער גארניט קיין אייגענע קאפּ־טאלן, און ארבעטן אלס צווייגן פון איי־נער פון די קאנאדער אייזנבאן געזעל־שאפטן.

די קאנאדער אייזנבאן געזעלשאפטן זיינען שוין לאנג אקטיוו אין אימיגראציע אנס ארבעט, אבער די גרעסטע אקטיווי־טעט פון די געזעלשאפטן מצד קאלאניזאָ־ציע האָט זיך אנגעפאנגען אין יאר 1925 מיטן אונטערשרייבן פון דער רעגירונגס "אייזנבאן אפּמאך". די קאנאדער רעגי־רונג האָט געוואָלט פארגרעסערן דעם שטראָם פון אימיגראציע נאָך קאנאדע, אבער זי האָט שוין ניט נויטיקן פון סער קליפארד סיפטאנס פאליטיק פון דער "אפענער טיר" און האָט געקוקט מיט אויסצופרידנהייט אויף קאָמפּאקטע קאָלאָ־ניעס פון פרעמד געבארענע אין קאנאדע, ספּעציעל פון אימיגראנטן פון צענטראל אייראפע.

יעדע אנשטריינגונג אין געמאכט צו ווערן צו באוועגן א גרעסערן שטראָם פון בריטישע אימיגראנטן, אבער טראָץ פּראָ־פאנאנדע, ביליקע סובסידירטע רייזע קאסטן און פינאנציעלע שטיצע מצד דער בריטישער רעגירונג, איז עס אויסגעקומען שווער צו פארגרעסערן דעם בריטישן שטראָם. צו דער זעלבער צייט האָט זיך די אימיגראצי